Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Þjóðólfur og Gudda eftir Hauk, ódagsett.

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Þórður Sveinsson – Haukur – Þjóðólfur og Gudda

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 6-1, Örk 6

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

„Þjóðólfur" og Gudda

Hún var allt af kölluð Gudda. Hún var orðinn fjör-
gömul og allt af verið heimsk og einföld. Hún
var trúgjörn, ánægð með sjálfa sig, mærðargjörn
og heldur málug. Ef hún gat lært eitthvert orð
eftir einhverjum, þá kom hún allt af með það
sem sitt eigið, hvort sem það átti við eða
ekki. Hún talaði ákaflega mikið við sjálfa sig
og hjelt þá tröllkaraður(?) um kosti sína. Hún var
undirgefin og húsbóndahollur og kallaði húsbónda
sinn aldrei með sínu eiginnafni, heldur allt
af „húsbónda". Hún var mjög ónatvönd(?) og mögl-
aði aldrei yfir því, sem hún fjekk. Hún var
ánægð, ef það var nóg af vöxtunum(?). Hún
var eflaust í alla staði eitt gott hjú og hún
hafði vit á. —

Hversvegna er sett fyrirsögnin „Þj. og
Gudda"? Það er vegna þess, að þessi gamla vinnu-
kona er svo nauðalík „Þjóðólfi", svo fjarskalega
andlega skyld honum. Skal nú bent á þetta
með nokkrum samanburði. ~~Heimsk og~~ ~~Hann~~ var
og einföld og sínösmug(?), alveg eins og Þjóðólfur.
Trúgjörn var kerling, eins og Þjóðólfur, en sá er
munurinn, að Þj. trúir sjaldnast neinu, nema því
versta um mótstöðumenn sína. Gamla konan
var ágæt(?) ánægð með sjálfa sig og predikaði um
kosti sína. Það hefur Þjóðólfur lengi gert (sbr. árg. 1890–1903(?)) og
nú síðast í nýársgreininni frægu. Gudda telur

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

smásálargjörn (sbr. greinarnar í haust um [illegible])
var málug, eins og Þj. ~~þó~~ en þó var hann skárri,
því að Oddi var ~~[illegible] eins~~ slík hörmung að [illegible]
hann sem gamla Þj. Þjóðólfur hefur ekki
látið hjá líða, að éta upp eftir öðrum (sbr. greinina
~~um~~ Valsag amtgr. Þj.), eins og kerlingartuskan lagði
í vana sinn. Þj. kallar nú ráðherrann fyrirhugaða
„húsbónda“ og ekki þarf að efast um, að Þjóðólfur
verði hundtryggur húsbónda sínum, eftir því sem
[illegible] hann nú (sbr. þessa setningu í nýjársræðunni
Þj. „mun hér eftir fara sínar eigin götur“). Ekki
er Þj. matvandari en kerla. Þess eru nóg
dæmi (sbr. meðal annars allar „~~Produkt~~“ samsetning
Örvar-Odds, I þar sem hugmyndunum er meðal
annars stolið frá þorleini Gíslasyni), ~~en~~
meðferðin hjá þeim er þó ólík, eins og
vænta mátti. I Þjóðólfur er líka nógu
ánægður með það, sem honum fleygist. „Allt
er matur, sem í magann kemur“. Það var
orðtak kerlu.× Þj. er því alla staði svo
nauðalíkur kerlu, að engum getur blandast hugur um hinn andlega skyldleika þeirra.

Búast má við, að Þj. taki nú þessa
grein og heimfæri hana sem sín orð upp á aðra,
~~en mátti~~ því eigi hann ekki ~~að nefna nafn kerlunga~~.
Kerla ~~Hún~~ hefði þó einn aðalkost fram yfir Þjóðólf. Hún
var ósíngjörn. Þann kost vantar Þjóðólf, mest við kerlu, svo að ~~kerla~~ nærri
verður að öllu samanlögðu kostaminni en Þj.
En hugsjónir „Þj.“ eru sömu og kerlu [illegible].

I Þar sem „Örvaroddur“ er Hannes Þorsteinsson,
þótt segja megi, að nú [illegible]
[illegible]

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Svefnfarinn

Það er ekkert svo fátítt, að menn gangi í svefni – bókstaflega skilið. Svefn~~gengur~~ [farar] falla manna síst, á meðan þeir hafa góðan grundvöll undir fótunum sjer, en þeir geta líka hrapað, ef hættur eða hamrar verða á vegi þeirra.

[illegible]

Til eru fleiri háttar svefngöngur en þær, sem nefndar hafa verið hjer. Það eru svefngöngur að því, er snertir alvörumál þjóðar vorrar. Besta dæmi slíkrar svefngöngu er Þjóðólfur og öll framkoma þessa niðurkaðra stjórnarblaðs í seinni tíð.

Rekjum nú æfiferil gamla Þjóðólfs síðan Hannes Þorsteinsson tók við honum. Ritstjóranum virðist vera nauðalíkur því, sem hann hefur verið frá því vjer vitum fyrst til hans. Skal ekki farið út í ritstjórnarhæfileika manns þessa, því að Þjóðólfur sýnir þá kosti sjálfur.

Það er einungis hin pólitíska svefnganga Þjóðólfs. – ~~Til skamms tíma höfðu þeir tekið~~ Síðan Benedikt Sveinsson lifði og þeir, er fylgdu stefnu hans þá, höfðu þá tökin á Þjóðólfi, leiddu svefngöngufarann. Þeir höfðu góðan og rjettan málstað, því að þeir börðust fyrir rjettindum og frelsi þessa lands. Þeir stóðu á traustum grundvelli og svefnfarinn hafði því enga gjá ~~og~~ að falla niður í og engin björg að hrapa ofan fyrir. ~~Það~~ Traustir ~~hefðu~~ hjeldu honum þá og siglt var fram hjá skerjunum með hann. Var þá sem hann væri vakandi, vissi hvað hann gerði, og margir lesendur Þjóðólfs jafnvel trúðu því, að svo væri. – Það sannaðist því hjer, að svefnförum eru ákafi, og að þeir falla síst manna, þegar þeir hafa góðan veg ~~hv~~ að ganga. –

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

En þattbreitlist þó miður bráðlega. [illegible]
Ekki liddi sömu menn svefnfarann alt [illegible]
Alt til þess að ráðaneitaskifti varð í Danmörk
árið 1901 gekk svefnfarinn sömu brautina. Það
urðu sem sje þangað til engin áttaskifti, en hann
rann sömu brautina sem fyr — eins og [illegible]
vernur á vindinn. Það þekkja [illegible]
En nú, þegar sú frjálslyndi Alþj[illegible]
völdum kominn og hafði gott þingmann[illegible]
limunarákvæðinu, er hann setti inn í [illegible]
skrárfrumvarpið sitt, urðu áttaskift[illegible]
„þingsins háu herrum", sem kölluðust [illegible]
„Heimastjórnarmenn". Það var nú [illegible]
auðvitað, að þeir mundu breita [illegible]
svefnfarans, + benda honum inn á [illegible]
sem þeir höfðu sjálfir valið sjer — [illegible]
unarbrautina.

En nú var svefnfarinn kom[illegible]
galeiðuna. Hann hrapar alt af st[illegible]
von er til, því að svefnfarar [illegible]
augum. ~~[illegible]~~ En þeir geta vaknað [illegible]
sig, en stjórnin hafði ~~[illegible]~~ ... á að [illegible]
þá möguleika, því að hún stikkar svefnfar[illegible]
anum ~~[illegible]~~ svefnþorngum með stjórnarvöld[illegible]
inginu og öðru fleiru. Hann ~~[illegible]~~
hefur því ekki áttað sig enn þá [illegible]
til, að hann geri það ~~[illegible]~~

+ Nílína

Sjáum nú, hvað svefnfarinn hefur [illegible]
látinn gera á þessari níu [illegible]ferð. [illegible]
var hnýtt aftan í hann „kálfinum" svokallaða,
sem Jón Ólafsson + bar, og gekk stöðar við. Va[illegible]
kálfurinn ~~[illegible]~~ [illegible]

alveg eins og vænta mátti

mátti, eftir atferðinu að dæma. Tjel[illegible]

þar norðri eikinni, og skal því „Kálfi" þeim
eigi meir líst.

Svefnfarinn hafði orðið að flytja nið um
Jón Sigurðsson og Ben. Sveinsson. Þjóðin íslenska
þekkir þá menn og veit, hvað hún á þeim
að þakka. Þeirra stefnu hafði svefnfarinn
líka ~~[illegible]~~ haldið, meðan Benedikts naut við.
Flest það, sem svefnfarinn hafði að bjóða, var
auðvitað „brúkaður húsbúnaður" frá þeim
og öðrum góðum mönnum, en sumt var
þó ~~[illegible]~~ látið vera frá svefnfarans eiginlegjöst.
Öllu þessu kastar ~~[illegible]~~ nú frá sjer og og
hann er látinn varkja allar slíkur „grílur"
hiðsmerki.

Svo þegar innlimunin er staðfest
og ~~[illegible]~~ stjórnarskrárbotið við undir-
skrift „danska" + ráðherrans er fullkomnað,
þá hrapar svefnfarinn dýpra en nokkurn
sinni áður. Nú verður að hafa hann til að
verja þetta — meðan hann dugar. Eðlilega
verður vörnin ekki betri en svo, að „mið-
stjórnin [Samþykkir, að sögn að nú skuli
„Svefnfarinn ekki segja eitt einasta orð
um þetta mál, því að hans orð skaði; en
gagni ekki hót.

Til þess nú að þegja samt ekki alveg,
þá ~~[illegible]~~ taka þeir upp á því, að ~~[illegible]~~ láta
hann hrósa nú stjórninni, einkum ráðherr-
anum fyrir lítillæti við alþýðumann,
en láta slíka pistla sigla undir flaggi

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

sveitamanna. Það er og vissulegra skiss-
samlegra, því að menn mundu leggja
afar lítinn trúnað á þesshattar og marka
það einhvers, ef það væri eftir einhvern
annan. Slíkar pistlar svegja sig því miður
þó svo í áttina, að fáir villast á því hvern
þeir muni vera, „fabrikeraðir" á [illegible]
ekki að selja að selja sjerstakt sönnmæli
á þá hluti, sem þar eru búnir til.

Sínir þetta, hversu hrapallega getur
farið fyrir svefnförum, þegar gáta
menn hætta að leita þá og [illegible]
verða á leiðinni.

Hvað ætlar þjóðálfur lengi að
ganga í svefni á þessum [illegible]

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur